

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1931 kl. 10 f. m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion om beredande av
möjlighet till avstyckning av jordbrukslägenhet utan
samtidig tilldelning av skog från stamfastigheten.*

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 52, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Tamm m. fl.* hemställt, att riksdagen ville begära utredning om sådan ändring av 19 kapitlet i lagen den 18 juni 1926 om delning av jord på landet, att — åtminstone i landets mellersta och södra delar — avstyckning av jordbrukslägenhet må, där omständigheterna anses så påkalla, få ske även utan samtidig tilldelning av skog från stamfastigheten.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för berörda hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

I 19 kapitlet i 1926 års jorddelningslag angivas de villkor, under vilka avstyckning från fastighet må äga rum. I 3 §, varom här är fråga, stadgas följande. Ägovidd, som avstyckas, skall till omfång och belägenhet samt beskaffenhet i övrigt vara sådan, att den med hänsyn därtill och till eljest föreliggande förhållanden lämpligen kan antingen såsom fastighet för sig på varaktigt sätt användas för det med styckningen avsedda ändamålet eller också, där den skall sammanläggas med annan fastighet, bilda en fastighet gemensamt med denna. Avstyckning får icke ske på sådant sätt, att stamfastigheten ej lämpligen kan bestå som särskild fastighet. Avstyckning från jordbruksfastighet får ej heller ske, såvitt det icke kan antagas, att den fastighetsindelning, som genom avstyckningen eller, då fråga är om sammanläggning av fastigheter, genom avstyckningen och sammanläggningen skulle uppstå, bereder ökade utkomstmöjligheter för den jordbrukande befolkningen eller eljest är till gagn för jordbruksnäringen i orten. Om skogsmark hör till den fastighet, varifrån avstyckning skall ske, får avstyckningen icke ske på sådant sätt, att icke såväl stamfastigheten som den avstyckade delen i mån av tillgång erhåller så mycket skog, som erfordras för dess nyttjande till jordbruk — allt under förutsättning att i både stamfastigheten och den avstyckade delen ingå åker, äng eller därtill odlingsbar mark i sådan omfattning, att vardera fastigheten bliver tjänlig till jordbruk. Då område skall avstyckas för sammanläggning med annan fastighet skall vid beräkning av skogsbehovet hänsyn tagas även till skogstillgången å den fastighet, varmed

Gällande
bestämmel-
ser.

den avstyckade delen skall sammanläggas. I trakter med ringa skogstillgång får dock, om det finnes angeläget för skogens bestånd eller eljest skäl föreligga därtill, avstyckningen verkställas så, att skogsmarken i sin helhet tilldelas en i förrättningen ingående jordbruksfastighet. De förut nämnda bestämmelserna om avstyckning från jordbruksfastighet utgöra dock ej hinder för avstyckning av mark för tillgodoseende av behov av mindre lägenheter eller för beredande av plats för industriell anläggning eller därmed jämförligt ändamål.

Historik. Det i jorddelningslagen upptagna institutet avstyckning motsvarar ägostyckning och jordavsöndring enligt äldre rätt.

Uti lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring, vilken lag upphävdes vid jorddelningslagens införande, funnos icke några föreskrifter om skyldighet att vid ägostyckning eller avsöndring tilldela det fränskilda området skog.

Norrlands-kommittén.

Frågan härom upptogs först till behandling av norrlandskommittén. I sitt den 27 oktober 1904 avgivna betänkande föreslog kommittén särskilda bestämmelser i avseende å ägostyckning och jordavsöndring inom de fem norrländska länen samt, beträffande jordavsöndring, jämväl Kopparbergs län. Det av kommittén framlagda lagförslaget om ägostyckning innebar i huvudsak följande. Vid ägostyckning fick hemmans inägojord ej läggas till olika lotter på sådant sätt, att hemmanets jordbruk därigenom lede väsentlig skada. Varje hemmanslott, som erhöle inägojord, skulle därutöver tilläggas husbehovsskog, odlingsmark och mulbete. Beträffande husbehovsskog angavs i förslaget det antal hektar, som å olika platser skulle avsättas, därvid föreskrevs, att, om inägojorden styckades till olika hemmanslotter och hemmanets skogsmark ej lämnade tillgång till husbehovsskog i angiven myckenhet, skogstilldelningen skulle därefter jämkas. Inägojorden, husbehovsskogen och odlingsmarken borde, såvitt ske kunde, läggas i ett sammanhang. Om det för bildande av egnahemssambhällen, industriell anläggning eller annat dylikt ändamål erfordrades, att hemman styckades i annan ordning än i lagen föreskrevs, ägde länsstyrelsen därtill lämna tillstånd. I fråga om jordavsöndring föreslogos bestämmelser av det innehåll, att beträffande ifrågavarande län icke finge avsöndras mera än en femtedel av hemmans hela åkerareal eller av dess sammanlagda areal i tomt, åker och äng. Kommittén framlade därjämte förslag till provisorisk lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.

Av motiven till kommitténs förslag framgår, att kommittén gjort den erfarenheten, att ägostyckning i nämnda län i stor utsträckning använts på ett sätt, som vore till men för jordbruket, i det att inägojord avstyckats, utan att därmed följt erforderlig husbehovsskog, betes- och odlingsmark. Grunden härtill hade varit, att trävarubolagen på många platser varit villiga att avhända sig den för bolagen ofta mera besvärliga än inkomstbringande inägojorden, men visat en avgjord och lätt förklarlig obenägenhet att låta ens för husbehov erforderlig skogsmark medfölja. Enligt kommitténs mening kunde

ett jordbruk i Norrland knappast bestå än mindre gå framåt, såvitt till jordbruket ej hörde erforderlig husbehovsskog samt betes- och odlingsmark. Endast i särskilt gynnsamma lägen såsom invid större industrisamhällen, där försäljningen av jordbruksalster vore mer än vanligt inbringande, skulle under i övrigt fördelaktiga förhållanden ett jordbruk kunna existera utan egen skog. Virke behövdes utom till byggnader och bränsle även till hägnader o. d. och från skogen kunde genom lövtäkt och på andra sätt erhållas varjehanda hjälp- och nödfoder. Att anskaffa sådant för varje särskild gång genom inköp från annan skulle i de flesta fall bliva överhövan kostsamt och tidsödande. Med hänsyn till att de föreslagna bestämmelserna icke kunde genomföras förrän efter avsevärd tid samt ägostyckningar enligt äldre lag under tiden kunde verkställas i stor omfattning ansåg kommittén nödigt tillsvidare inskränka rätten till ägostyckning.

I en till betänkandet fogad reservation framhöll herr Kronlund, att de föreslagna bestämmelserna om ägostyckning komme att medföra, att möjligheterna för befolkningen att förvärva ägostyckade områden i hög grad försvårades. Då skogsmark skulle läggas till varje ägostyckad lott, komme detta att innebära en avsevärd fördyring av varje lott. Därest föreskrifterna ej skulle verka hämmande på den i Norrland så nödvändiga jorddelningen, måste statsmedel ställas till befolkningens förfogande för förvärv av jordbruk. Olägenheterna kunde emellertid även förminskas därigenom att det icke ovillkorligen föreskrefves, att skogsområde skulle med äganderätt tilläggas det ägostyckade området, utan lämnades parterna öppet att träffa avtal om skogsfångsservitut.

I proposition till 1905 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning. I lagen, vilken var avsedd att gälla till den 1 januari 1910, stadgades, att beträffande de fem norrländska länen ägostyckning ej finge ske utan länsstyrelsens tillstånd. Sådant tillstånd skulle icke få lämnas, med mindre varje lott, som komme att erhålla inägor, skulle med hänsyn såväl till dessa ägors omfattning som ock till den myckenhet husbehovsskog, odlings- och mulbetesmark, som bleve lotten tilldelad, varda tjänlig för självständigt jordbruk, eller ock ägostyckningen erfordrades för bildande av bostadslägenhet eller för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål.

Riksdagen
1905.

I anledning av en utav herr Lindhagen m. fl. väckt motion föreslog lagutskottet sådan ändrad lydelse av lagen, att varje lott, som erhöle inägor, skulle varda *tjänlig för jordbruk* samt att ägostyckning därjämte finge ske, därest densamma erfordrades för bildande av *egnahemssamhällen* eller för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål.

Lagutskottets förslag godkändes av riksdagen.

Vid 1909 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till definitiv lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning inom nämnda fem län. Detta lagförslag anslöt sig till den provisoriska lagstiftningen. Därjämte hade

Riksdagen
1909.

upptagits bestämmelser, dels att, därest hemmanslott huvudsakligen bestode av skogsmark, finge, ändå att lotten icke bleve tjänlig för jordbruk, dit läggas mindre del av inägojorden, där sådant av särskilda omständigheter påkallades och hemmanets jordbruk icke därigenom märkligen försvagades, dels ock att, om vid styckning av inägojord till olika hemmanslotter å hemmanet icke funnes tillräcklig skogs- och betesmark för att bereda samtliga lotter erforderliga anslag i sådan mark, tilldelningen finge därefter jämkas.

Vid förslagets remitterande till högsta domstolen upptog föredragande departementschefen till behandling frågan, om lagstiftningen borde efter mönstret av norrlandskommitténs förslag upptaga bestämda mått å de skogsanslag, varmed jordbrukslotterna skulle förses, eller, som i den provisoriska lagen skett, det borde åt myndighet uppdragas att i varje särskilt fall avgöra, huruvida ägostyckningen kunde ur social synpunkt medgivas. Departementschefen framhöll, att det förra systemet hade fördelen av en fastare utformning och större tydlighet samt säkrare ledde till det avsedda målet, men å andra sidan lede av den olägenheten, att ägotilldelningen icke kunde med önskvärd elasticitet lämpas efter olika förhållanden. Då det knappast syntes vara möjligt att träffa en genomsnittssiffra för skogstilldelningen, som passade för ett större område samt å ena sidan nöjaktigt tillgodosåg virkesbehovet, men å andra sidan icke mera än som vore oundvikligt motverkade inägojordens återgång i bondehand, ansåg emellertid departementschefen det senare systemet vara att föredraga.

I en i anledning av propositionen väckt motion hemställde herr Lindhagen m. fl., att riksdagen måtte för sin del antaga det förslag i ämnet, som framlagts av norrlandskommittén.

Lagutskottet tillstyrkte emellertid på de av departementschefen anförda skäl bifall till Kungl. Maj:ts förslag med en mindre ändring.

Utskottets förslag blev av riksdagen godkänd.

Riksdagen
1917.

På framställning av den s. k. jordundersökningen blev sedermera den norrländska ägostyckningslagen enligt proposition till 1917 års riksdag utsträckt från och med den 1 juli 1917 till att gälla jämväl Värmlands län. I sitt den 30 december 1915 avgivna betänkande hade ifrågavarande sakkunniga i denna fråga anført, att från bolags och skogsspekulanters sida en hel del ägostyckningar ägt rum och om dem gällde till större delen samma erinringar, som riktades mot ägostyckningarna i de norrländska länen innan en speciell lagstiftning för nämnda län kom till stånd. Dylika olämpliga ägostyckningar ägde oavlätligt rum och kunde med tiden lätt betydligt växa i antal, vartill redan blotta uppmärksammandet av denna sak och farhågorna för en ny lagstiftning kunde giva snabb anledning. Medan bolagen föredroge att behålla inägorna i och för utarrendering åt personer, som representerade för skogsbruket erforderlig arbetskraft, vore däremot oftare den enskilde skogsspekulantens första åtgörande efter fastighetsförvärvet att, utan hänsyn till beskaffenheten och bärkraften hos uppkommande jordbruk, avstycka samt fränsälja inägorna. Vanligen vore emellertid ägostyckningen mindre tillfredsställande även när bolag understundom utstyckade inägorna.

Utskottet anser sig i detta sammanhang böra i korthet beröra det betänkande, som den 2 maj 1918 avgavs av särskilda inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga för beredning av ärende angående provisorisk lagstiftning till stävjande av spekulation i handel med jordbruksegendom ävensom vid utredning av de närliggande frågor, som vid nämnda lagstiftningsarbete kunde uppkomma. I sitt berörda betänkande hade de sakkunniga föreslagit en lagstiftning om inskränkning för viss tid i rätten att erhålla ägostyckning och verkställa jordavsöndring i södra och mellersta Sverige. Syftet med den föreslagna lagen var att förebygga uppenbara missförhållanden, som framträtt i sammanhang med den då hejdlöst florerande jordspekulationen, och lagen hade därför enligt förslaget fått endast provisorisk karaktär, i det att den begränsats att skola gälla till den 1 januari 1924. Lagen gick ut på att inom förenämnda delar av riket delning genom ägostyckning av jordbruksfastigheter eller delar därav skulle göras beroende av vederbörande länsstyrelses på förhand efter ansökning lämnade tillstånd. Vid prövning av dylik ansökning skulle tillses, att varje lott skulle, såvitt ske kunde, erhålla andel i fastighetens särskilda ägoslag, efter ty för lottens nyttjande för jordbruk prövades nödigt. Avsöndring från jordbruksfastighet finge ej gälla inägojord till den omfattning, att fastighetens jordbruk därigenom märkligen försvagades. Lagen skulle emellertid icke äga tillämplighet i avseende å fastighet, som uteslutande bestode av skogs- eller hagmark, ej heller å annan såsom jordbruksfastighet taxerad fastighet, där dess värde vid sagda taxering uppskattats till lägre belopp än 50,000 kronor.

De sakkunnigas förslag föranledde emellertid ej framläggande av proposition i ämnet till riksdagen.

I sitt den 29 mars 1923 till chefen för justitiedepartementet ingivna betänkande del VI fann sig jordkommissionen böra föreslå utsträckning av den norrländska ägostyckningslagen till hela riket. Kommissionen framhöll, att man, i avvaktan på blivande lagstiftning om bildande av nya jordbruk och om avlösning av bestående arrendejordbruk ävensom på ifrågasatt ny lagstiftning om delning av jord å landet, måste provisoriskt tillgodose behovet även för södra och mellersta Sveriges del av ett jordstyckningsförfarande, som avsåge att förekomma, att jordbruken tillades otillräckliga ägor.

Till närmare utveckling av denna synpunkt anförde jordkommissionen i en annan till chefen för justitiedepartementet tidigare samma år ingiven framställning, avseende åvägbringande av en provisorisk lag om förlängning av vissa arrendeavtal, bland annat följande:

Den tillämnade lagstiftningens om avlösning av arrendejordbruk uppgift är bland annat att tillse, att de avlösta arrendejordbruken erhålla tillräckligt med odlad och odlingsbar jord samt husbehovsskog och bete, de sistnämnda förmånerna i den mån de kunna skäligen erhållas. Det ligger i sakens natur, att ett sålunda nybildat jordbruk måste om möjligt vara tillräckligt för att försörja en familj. Erfarenheterna icke minst från egnahemsrörelsen hava ådagalagt, hur misslyckat ett upprättande av nya jordbruk i allmänhet blir utan en sådan förtänksamhet. Det ligger emellertid självfallet i de stora jordägarnas, särskilt bolagens, intresse att förekomma en sådan förpliktelse

Förslag av
sakkunniga
1918.

Jord-
kommissionen.

genom att på något sätt gå lagstiftningen i förväg. Från kommunalnämnderna har också på jordkommissionens förfrågan meddelats, att ägostyckningar, som enligt gällande lag få okontrollerat äga rum hur som helst, mångenstädes skett och fortfarande pågå på sådant sätt att arrendejordbruk utbrytas utan att erhålla behöriga tilldelningar. Enligt vad försports har i stor utsträckning ägostyckningar av arrendejordbruk även ägt rum på lager utan försäljning tills vidare, varmed ej kan avses förnuftigtvis något annat än att på det sättet vara på bästa sätt beredd att kunna måhända på olika vägar möta och mota en blivande lagstiftning. En sådan utstyckning förberedes som bekant av Gimo-Österby bruk och några av jordkommissionens ledamöter, som förliden sommar besökte dessa trakter, fingo bekräftelse därpå och även tillfälle att iakttaga på sina ställen tillämnade utbrytningars otillfredsställande beskaffenhet. Vid besök samtidigt i Uppsala läns lantmäterikontor uppgavs, att Kopparbergs Bergslags bolag låtit på senare tider på så sätt redan utstycka ett hundratal av sina fastigheter i länet. Redan en sådan ägostyckning i och för sig utan försäljning vållar naturligtvis omgångar och en mängd invändningar, i fall först sedermera ifrågasättes en rationell utbrytning. Ännu mer invecklad blir situationen, i mån dessa ägostyckade jordbruk gå till försäljning. Det blir en lång, kostsam omväg, fylld av förhinder att på lagstiftningens väg få dem kompletterade. I den mån den definitiva lagstiftningen nalkas, blir det sålunda en naturlig angelägenhet för jordägarna att försätta den utbrutna jordbrukslägenheten i detta hjälplösa skick.

Riksdagen
1923.

Med stöd av jordkommissionens ovanberörda framställningar hemställde herr Lindhagen vid 1923 års riksdag i en inom första kammaren väckt motion, nr 205, att riksdagen ville för sin del antaga bland annat ett i motionen intaget lagförslag om utsträckning av den norrländska ägostyckningslagen till hela riket.

Andra lagutskottet, som för beredande behandling förehade nämnda motion, beredde sig tillfälle att taga del av vissa till jordkommissionen på dess begäran inkomna uppgifter från lantmäterikontoren i de län, som ej beröras av den norrländska ägostyckningslagen, vilka uppgifter infordrats till klarläggande av, huruvida och i vilken utsträckning å fastigheter med arrendejordbruk i avsevärd omfattning förekommit ägostyckningar, varigenom jordbruk fränskilt den huvudsakliga skogsmarken. Utskottet fann av de inkomna uppgifterna framgå, att dylika ägostyckningar i flertalet av de av undersökningen omfattade länen alls icke eller endast i ringa omfattning förekommit, samt att i de län, där ägostyckningar av sådant slag förekommit i mera nämnvärd utsträckning, deras antal under det senaste året väsentligen nedgått.

I sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 20, anförde utskottet härefter följande: Utskottet hade ej blivit övertygat om, att ett behov av i motionen påyrkade bestämmelser gjort sig gällande inom de delar av landet, vilka därav skulle beröras, i sådan grad, att det kunde föreligga skäl, att, utan avvaktan å över jordkommissionens framställning i ämnet infordrade yttranden från respektive myndigheter och sammanslutningar, riksdagen skulle på grund av den förevarande motionen taga ståndpunkt till den föreliggande

frågan genom att antaga de av jordkommissionen framlagda förslagen till provisoriska lagar i ämnet. Utskottet hemställde fördenskull, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagens båda kamrar.

I flertalet av de yttranden, som infordrades över del VI av jordkommissionens betänkande berördes det ifrågavarande spörsmålet icke särskilt.

Yttranden
över jord-
kommissionens
förslag.

Av *länsstyrelserna* yttrade sig allenast ett fåtal däröver; och avstyrkte flertalet av dessa lagens utsträckning till södra och mellersta delarna av riket. Yttranden avgåvos därjämte av lantbruksstyrelsen och lantmäteristyrelsen ävensom samtliga överlantmätare i de län, till vilka lagarnas utsträckning ifrågasatts.

Lantbruksstyrelsen anförde, att ur synpunkten av de intressen, styrelsen hade att bevaka, intet syntes vara att erinra mot kommissionens ifrågavarande förslag.

Lantmäteristyrelsen åter uttalade — under framhållande av att de norrländska ägostycknings- och jordavsöndringslagarna tillkommit för att råda bot mot vissa missförhållanden, som företrädesvis framträtt i de norrländska skogsbygderna och som hotade den självägande jordbruksbefolkningens bestånd därstädes — såsom sin mening, att det borde ligga i sakens natur, att ifrågavarande lagbestämmelser i oförändrat skick ej kunde vare lämpliga för orter med helt och hållet andra förhållanden. Detta bestyrktes, enligt styrelsens mening, även tämligen enstämmigt av överlantmätarnas yttranden. Av desamma och av vad lantmäteristyrelsen i övrigt inhämtat framginge även, att de företeelser, som kunde anses hava övat sitt största inflytande på jordkommissionens förslag, till väsentlig del sammanhänge med kristiden. Några missförhållanden av den omfattning och betydelse, att mot dem borde inskridas med en provisorisk lagstiftning, ansåge styrelsen icke vara för handen. Det vore otillfredsställande, att, såsom förslaget innebure, uppdraga avgörandet i jordstyckningsfrågor åt länsstyrelser, hushållningssällskaps förvaltningsutskott, egnahemsnämnder, kommunalnämnder och kronobetjänte, vilka icke kunde anses hava erforderliga förutsättningar för ett allsidigt och sakkunnigt bedömande av jordstyckningsspörsmål. Lantmäteristyrelsen hölle visserligen före, att behov av reglerande bestämmelser beträffande jordstyckningen förefunnes. Då det emellertid ej torde möta några alltför stora svårigheter att omarbota jordstyckningskommissionens förslag efter riktlinjer och med tillgodoseende av önskemål, styrelsen tidigare i däröver avgivet yttrande angivit, samt då detta arbete borde kunna medhinnas inom sådan tid, att hela lagstiftningsfrågan borde kunna föreläggas 1925 års riksdag, funne sig styrelsen böra avstyrka jordkommissionens ifrågavarande förslag.

Vid 1924 års riksdag väcktes inom riksdagens båda kamrar motioner (I: 100 och II: 181), vari hemställdes, att riksdagen måtte för sin del antaga, bland annat, förslag till lag om utsträckt tillämpning av den norrländska ägostyckningslagen till hela riket.

Riksdagen
1924.

Motionärerna framhöllo, att även i södra och mellersta Sverige påginge utstyckningar av arrendejordbruk särskilt från bolagsdomäner samt att kontroll över dylika ägostyckningar vore erforderlig.

Andra lagutskottet yttrade i sitt i ärendet avgivna utlåtande, nr 33, bland annat:

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hava stadgandena i den norrländska ägostyckningslagen tillkommit huvudsakligen i ändamål att förebygga, att inom därav berörda områden jordbruken berövas erforderligt stöd av befintlig skogs- och betestillgång samt lämpliga odlingslägenheter.

Att de förhållanden, som för de fem norrländska länen och Värmland samt beträffande jordavsöndringslagen även Kopparbergs län föranlett tillkomsten av de ifrågasvarande särslagarna, icke hava sin motsvarighet i delar av landet med ringa eller inga skogs- och utmarksområden, torde ej vara tivel underkastat. En utsträckning av lagarna till att gälla hela riket synes därför ej vara av behovet påkallad.

Vid övervägande av frågan, huruvida bestämmelser av den i motionerna angivna innebörd nu kunna anses erforderliga för ytterligare vissa delar av riket, framstår det visserligen såsom antagligt, att förslag till lag om delning av jord å landet, innefattande reglerande bestämmelser å förevarande område för landet i dess helhet, är att i form av proposition förvänta till nästkommande års riksdag.

Med hänsyn till vikten av att ej under tiden till dess ny jorddelningslagstiftning kan bli genomförd ägostyckningar för utstyckande av jordbruk skola komma till stånd utan att för jordbrukens bestånd önskelig tilldelning av skog, där sådan är att tillgå, sker, har utskottet funnit anledning föreslå, att för vissa län med i förevarande hänseende åtminstone endels väsentligt likartade förhållanden med de norrländska och Värmlands nu provisoriskt bringas i tillämpning de i de ifrågasvarande båda lagarna inrymda bestämmelser. Vid övervägande av hithörande förhållanden har utskottet ansett den sålunda ifrågasatta utsträckningen av lagarnas tillämpningsområde, vars behov bestyrkes av vissa under de senare åren av bolag viddagna ägostyckningsförfaranden, lämpligen böra omfatta Uppsala, Stockholms, Örebro och Västmanlands län samt, såvitt angår ägostyckningslagen, tillika de delar av Kopparbergs län, vilka ej inbegripas under i år för vissa dessa delar av sistnämnda län antagna ägostyckningslag.

Reservation anfördes av, bland andra, herr Lindhagen, som yttrade:

Det ligger ju i sakens natur, att ett jordbruk bör vara någorlunda bärkraftigt varhelst det befinner sig. Omtanken om nödig skogstilldelning, där tillgång därtill finnes, har betydelse för alla skogstrakter i landet och icke blott i de i utskottets förslag upptagna provinserna. Tillägg av erforderlig åker och odlingsmark har samma betydelse för hela riket. Detsamma gäller i stort sett även om mulbetesmark, där sådan enligt ortens sed anses omistlig eller åtminstone övervägande.

Alla dessa förmåner tillgodoses i mån av tillgång utav norrlandslagen. Utskottet inskränker däremot, åtminstone i motiven, sin omtanke endast till skogstilldelningen och i fråga om denna, som sagt, allenast till vissa snävt tillskurna län. Motionärernas förslag synes således både principiellt och praktiskt hava ett avgjort företräde. Exempelvis må omnämnas, att länsstyrelsen i Blekinge ansett lagen böra vinna tillämpning på detta län och att en representant i utskottet för Södermanland ansåg förslaget äga fog även för denna provins.

Utskottets förslag om den norrländska ägostyckningslagens utsträckning vann riksdagens bifall.

Genom lag den 4 juli 1924 stadgades därefter, att 1909 års ägostyckningslag skulle avse även Stockholms, Uppsala, Örebro och Västmanlands län samt vissa delar av Kopparbergs län.

Sedan 1906 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t påkallat en revision av skiftesstadgan, tillsattes för ändamålet en kommitté, benämnd skifteslagstiftningskommittén, vilken den 28 juli 1911 avgav betänkande i ämnet, innefattande förslag till lag om skifte av jord jämte åtskilliga andra författningsförslag. I förstnämnda lagförslag hade upptagits bestämmelser ej blott rörande laga skifte, varunder enligt förslaget skulle inbegripas jämväl hemmansklyvning, utan även angående styckning och avsöndring. Förslaget, som icke upptog föreskrifter till inskränkande av den fria rätten att skifta jord, som icke varit föremål för laga delningsåtgärd, stod i principiellt hänseende så gott som fullständigt på gällande lagstiftnings grund, men åsyftade så tillvida skärpt kontroll från det allmännas sida, att avsöndring enligt förslaget konstituerats såsom en verklig lantmåteriförrättning samt lagts under ägodelningsrättens tillsyn.

Efter det yttranden över kommitténs betänkande inhämtats från åtskilliga myndigheter och korporationer, verkställdes överarbetning av kommitténs förslag av inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga — skifteslagstiftningskommissionen — som den 26 oktober 1918 avlämnade betänkande med förslag till lag om delning av jord å landet jämte vissa andra författningsförslag. Detta betänkande skiljde sig i fråga om de ledande grundsatserna icke väsentligen från 1911 års kommittéförslag. En av skiljaktigheterna var, att i förslaget till jorddelningslag i stället för styckning och avsöndring upptagits ett nytt delningsinstitut, avstyckning.

En ytterligare överarbetning av förslagen i ämnet kom sedermera till stånd. I anförande till statsrådsprotokollet den 19 juni 1919 erinrade chefen för justitiedepartementet, i anslutning till en av jordkommissionen gjord framställning om vidtagande av åtgärder emot en osund jorddelning, bland annat om vikten av att en revision av gällande lagstiftning angående ägostycknings- och jordavsöndringsinstitutet snarast möjligt komme till stånd, vid vilken revision det bland annat borde tillses, huruvida och i vad mån de för Värmlands län och de norrländska länen meddelade bestämmelser, med vilka åsyftades att vid ägostyckning förebygga ett för jordbruksfastigheternas bestånd såsom sådana menligt fränskiljande av skogsområden såsom särskilda fastigheter, kunde utsträckas att gälla även för övriga län, och huruvida icke det för nyssnämnda län jämte Kopparbergs län stadgade förbudet mot avsöndring av inägojord till den omfattning, att jordbruket å vederbörande hemman därigenom märkligen försvagades, likaledes borde erhålla giltighet för riket i övrigt. Departementschefen erhöll på gjord hemställen bemyndigande att tillkalla sakkunniga att inom departementet biträda med utredning av frågan om ny lagstiftning beträffande de nuvarande ägostyck-

*Förarbetena
till jorddelningslagen.*

nings- och jordavsöndringsinstitutet och vad därmed ägde sammanhang ävensom med utarbetande av de förslag, till vilka utredningen kunde giva anledning. De i följd härav tillkallade sakkunniga — den s. k. jordstyckningskommissionen — avgav den 16 oktober 1920 betänkande med förslag till bland annat lag om delning av jord å landet.

Kommissionens förslag innehöll i huvudsak samma bestämmelser om avstyckning, som återfinnas i gällande jorddelningslag.

Kommissionen anförde i sitt betänkande:

Vid fastställandet av den enligt kommissionens mening nödvändiga inskränkningen i rätten till styckning av fastigheter bör givetvis tagas avgörande hänsyn till att jorden såvitt möjligt må få den användning, som bäst överensstämmer med dess naturliga beskaffenhet samt i övrigt betingas av förhållandena i orten. Fastigheter, som äro ägnade för jordbruk, böra alltså icke få styckas på ett sätt, som är till väsentligt hinder för ett framgångsrikt jordbruk, och framför allt gäller att tillse, att jordbruksfastigheter, som i sitt odelade skick hava en lämplig ägoanordning, icke få sitt jordbruk spolierat genom styckning. Lika litet bör styckning av skogsfastigheter medgivas, om därigenom skogens ändamålsenliga skötsel hindras eller försvåras. Det har emellertid syntts kommissionen som borde man gå ett steg längre. För det allmänna kan det icke vara likgiltigt om jordbruksjorden användes för storbruk, för bondebruk eller för småbruk. En var av dessa brukningsformer har sitt givna berättigande, och utrymme bör lämnas för dem alla. Ur räntabilitetssynpunkt lära både småbruket, så vitt det baseras på egentligt jordbruk, och storbruket stå tillbaka för det medelstora bondejordbruket, varemot småbruket ur social synpunkt är förtjänt av uppmuntran. Storbrukets betydelse återigen ligger företrädesvis däri, att det kan lämna produktionsöverskott, och behovet av ett sådant gör sig alltmera gällande i mån av industriarbetarnas och annan icke jordbrukande befolknings relativa tillväxt. En viss reaktion mot stora och medelstora fastigheters utstyckning till småbruk läser för övrigt vara betingad även av det i det föregående påpekade förhållandet, att denna utstyckning flestades i vårt land redan gått för långt.

Vad nu senast framhållits leder uppenbarligen till, att vid styckning av en jordbruksegenhet bör bildas en restgård av sådan storlek i förhållande till den ostyckade fastigheten, att restgården är i väsentligen samma mån som den ostyckade fastigheten lämplig för jordbruk eller, såsom det även kan uttryckas, att den ostyckade fastighetens jordbruk icke genom styckningen märkligen försvagas. Vid styckningen bör även tagas synnerlig hänsyn till den ostyckade fastighetens åbyggnader, särskilt ekonomibyggnaderna, så att ett rimligt förhållande mellan dessa byggnader och den fastighet, de efter styckningen tillfalla, kommer att äga rum. Vikten härav läser icke tarva vidare utveckling, då byggnadskostnadernas stegring i förhållande till jordvärdet är en av senaste tidens mest framträdande företeelser på det jordbruksekonomiska området.

Vad angår de fastigheter — utöver restgården — som kunna komma att bildas genom styckning, gäller även om dem, att de måste vara väl anordnade för det ändamål, för vilket de äro avsedda. Äro de avsedda för jordbruk, bör sålunda tillses att de erhålla därför lämplig tilldelning av jord av olika ägoslag i den mån tillgång därtill finnes inom den ostyckade fastighetens område, och skulle brist yppas i ett väsentligt hänseende, bör detta utgöra hinder för styckningen. Emellertid kan, på sätt i annat sammanhang närmare utvecklas, enligt förslaget även ifrågakomma avstyckning från

en fastighet för sammanläggning med annan fastighet; för ett dylikt fall, då det avstyckade området icke är avsett att bestå såsom en fastighet för sig, böra de på en styckningslott uppställda anspråken lämpas till den fastighet, som genom sammanläggningen skall bildas. Härutöver måste, liksom enligt gällande lag, göras de undantag, som betingas av behovet av områden för industriella anläggningar o. dyl. och för mindre lägenheter å orter med sammanträngd befolkning.

I fråga om det i förslaget upptagna stadgandet om skogstilldelning yttrade kommissionen i sina motiv:

I denna paragraf, vilken saknar direkt motsvarighet i 1918 års förslag, lämnas bestämmelser om vad i materiellt hänseende skall iakttagas vid fastighetsbildning genom avstyckning vad beträffar såväl stamfastigheten som den eller de fastigheter, vilka vid förrättningen skola nybildas. Kommissionen hänvisar härutinnan till den allmänna motiveringen. Här må endast anmärkas, att, vad angår tryggande av skogstillgång för sådana vid avstyckning bildade fastigheter, vilka med hänsyn till sin sammansättning äro tjänliga till jordbruk, några enhetliga i detalj gående regler uppenbarligen icke låta sig uppställa. I vad mån dylika fastigheter kunna och böra förses med skogsanslag får i varje särskilt fall efter föreliggande omständigheter avgöras av förrättningsmännen respektive ägodelningsrätten. Då i denna domstol såväl erforderlig praktisk sakkunskap på jordbrukets område som kännedom om ortsförhållanden och dylikt med säkerhet kan beräknas vara att tillgå, torde man icke behöva befara någon olägenhet av de föreslagna lagbudens mera allmänt hållna avfattning.

Bestämmelsen att i ort med ringa skogstillgång den ostyckade fastighetens hela skogsområde skall kunna läggas till *en* jordbruksfastighet har föreslagits med hänsyn ej minst till förekomsten av planterade skogar; en uppdelning av sådana skulle på grund av deras ringa omfång ofta vara ödesdiger för skogens bestånd och i övrigt meningslös.

I sista stycket meddelas föreskrift om undantag från vissa av de stadgade materiella förutsättningarna för fastighetsbildning genom avstyckning. Prövningen, huruvida förutsättning för nämnda föreskrifts tillämpning i det särskilda fallet föreligger eller icke, tillkommer i sista hand ägodelningsrätten antingen vid avgörandet av frågan om tillstånd till avstyckning eller först vid fastställelseprövningen.

I det till 1926 års riksdag framlagda förslaget till jorddelningslag anslöt sig Kungl. Maj:t till de av jordstyckningskommissionen föreslagna bestämmelserna om skogstilldelning vid avstyckning.

19 kap. 3 § i jorddelningslagen hade i Kungl. Maj:ts förslag följande lydelse:

»Ägovidd, som avstyckas, skall till omfång och belägenhet samt beskaffenhet i övrigt vara sådan, att den med hänsyn därtill och till eljest föreliggande förhållanden lämpligen kan antingen såsom fastighet för sig på varaktigt sätt användas för det med styckningen avsedda ändamål eller ock, där den skall sammanläggas med annan fastighet, bilda en fastighet gemensamt med denna.

Avstyckning må ej ske sålunda, att stamfastigheten ej lämpligen kan bestå såsom särskild fastighet.

Ej må avstyckning från jordbruksfastighet äga rum med mindre det kan antagas, att den fastighetsindelning, som genom avstyckningen eller, där avstyckningen äger rum för sammanläggning, genom avstyckningen och

sammanläggningen skulle uppstå, bereder ökade utkomstmöjligheter för den jordbrukande befolkningen eller eljest är till gagn för jordbruksnäringen i orten.

Hör till fastighet, varifrån avstyckning skall ske, skogsmark, *som på grund av sin belägenhet och med hänsyn till förhållandena i övrigt i orten lämpligen kan nyttjas för husbehovsändamål*, må avstyckningen ej ske på sådant sätt, att icke såväl stamfastigheten som avstyckad del, envar så framt däri ingå åker, äng eller därtill odlingsbar mark av den omfattning, att fastigheten varder tjänlig till jordbruk, i mån av tillgång erhåller för dess nyttjande för sådant ändamål erforderlig skog; skolande, då fråga är om avstyckning av mark för sammanläggning med annan fastighet, vid beräkningen av behovet av skog tagas hänsyn även till skogstillgången å den fastighet, varmed den avstyckade delen är avsedd att sammanläggas. I ort med ringa skogstillgång må dock, där det för skogens bestånd provas angeläget eller eljest *synnerliga* skäl därtill äro, avstyckning så verkställas, att skogsmarken i sin helhet tillfaller en i förrättningen ingående jordbruksfastighet.

Vad i tredje och fjärde styckena stadgas skall ej utgöra hinder för avstyckning av mark för tillgodoseende av behov av mindre lägenheter *för bostadsändamål* eller för beredande av plats för industriell anläggning eller därmed jämförligt ändamål.

Inom riksdagen väcktes motioner med förslag om ändringar i eller tillägg till ifrågavarande stadgande. Sälunda hemställdes i motionen nr 367 i andra kammaren av herr Gustafson i Kasenberg m. fl., att paragrafens andra, tredje, fjärde och femte stycken måtte utgå. Dessa motionärer anförde:

Enligt förslaget skulle de nuvarande jorddelningsinstitutet ägostyckning och jordavsöndring sammanslås till ett, benämnt avstyckning, som i sig inneslöte den kvantitativa delningsformen. Emot sammanslagningen vore principiellt intet att erinra men väl beträffande form och villkor för avstyckningen, som gjorts onödigt invecklade och dyrbara. Reformkraven, snabbhet, ändamålsenlighet och billighet, hade ej tillräckligt beaktats. Visserligen innebure det ett framsteg, att avstyckningen föresloges kunna ske oberoende av föregående laga skifte, vilket nu vore förhållandet med jordavsöndringen, men den strängt hävdade och detaljrikt men oklart utformade principen om offentlig kontroll medförde så stora olägenheter, att, om förslaget oförändrat bifölles, sannolikt en stagnation i upplåtelserna av jord komme att inträda. Motionärerna tänkte härvid närmast på den vidlyftiga besuttenhetsprövning, som enligt förslaget vid varje avstyckning skulle förekomma och som ofta komme att verkställas av i praktiskt jordbruk oerfarna tjänstemän.

Väl vore sant att en viss offentlig kontroll i nu förevarande fall borde äga rum för förhindrande av planlös och eljest olämplig jorddelning, men å andra sidan torde det vara uppenbart, att denna kontroll icke borde utsträckas längre än som oundgängligen fordrades för vinnande av ovan angivna ändamål, på det att den enskildes rätt till fritt förfogande av sin jord finge i möjligaste mån lämnas obesuren. Den offentliga kontroll, som förslaget förutsatte, torde lätt leda till förfarandets byråkratisering över hövan och därav följande långsamhet i proceduren och dyrbarhet.

I motionen nr 241 i första kammaren av herr Lindhagen yrkades, att riksdagen ville besluta

»1) sådant tillägg till 19 kap. 3 § i förslaget till lag om delning av jord på landet, att vid utbrytning av hemmanslots huvudsakliga jordbruk ifrån

skogsmarken skall ovillkorligen tillses, att avstyckningen är tjänlig till jordbruk samt att därtill i mån av tillgång och ortens förhållanden lägges för ändamålet tillräckligt med åker, äng, husbehovsskog samt odlings- och mulbetesmark,

2) eller, om detta ej bifalles, sådant tillägg göres för de delar av landet, där norrländska ägostyckningslagen hitintills tillämpats jämte de flera landsdelar, som uppenbarligen böra jämnställas med nämnda trakter,

3) under alla förhållanden sådan ändring i nämnda paragraf, att tydligen konkret hänsyn skall tagas även till beskaffenheten av det område, som skall utstyckas till jordbruk, och ej blott till jordägarens benämning av ändamålet eller förhållandena i orten.»

Denne motionär yttrade till stöd för sina yrkanden, bland annat:

Den viktigaste nyheten ur social synpunkt vore att den norrländska ägostyckningslagen numera gällande hela landet norr om Mälaren skulle upphävas. Enligt motionärens uppfattning hade denna lag bort utsträckas till hela landet. Andra hade ansett, att lindrigare bestämmelser även i detta ämne borde gälla för södra delarna av riket. Förslaget kunde nu sägas hava ifrågasatt dessa lindrigare villkor för södra Sverige, men utsträckt dem att gälla även för norra och mellersta Sverige, med upphävande av den för dessa landsdelar gällande effektivare ägostyckningslagen. På detta sätt ruinerades nu norrlandslagstiftningen fortfarande på omvägar.

Norrländska ägostyckningslagens huvudsyfte vore att bevara jordbrukskärnan i de gamla bondgårdarna, som förvärvats av bolag och enskilda spekulanter. Förslaget sammanblandade denna uppgift med avstyckningar vilka som helst. Grundsatsen måste strängt fasthållas och utsträckas även till jordbruk, som lydde under stora gods.

Även nämnda lag gjordes smidigare än norrlandskommittén föreslagit men blev därigenom också lättare att kringgå. Den nu ifrågasatta formuleringen av 19 kap. 3 § vore så flytande utan bjudande konkreta föreskrifter, att den syntes lätteligen kunna utnyttjas till vad som helst. Det vore sålunda icke vidare uttryckligen föreskrivet, att vid utbrytning av en hemmanslots huvudsakliga jordbruk alltid skulle tilldelas jordbruket i första rummet tillräcklig husbehovsskog. Detta vore oundgängligt särskilt i de trakter av landet, där husbehovsskog ansåges oundgänglig för jordbruket. Den uttryckliga föreskriften, att odlings- och mulbetesmark också skulle tilläggas sådan utbrytning, vore alldeles borttagen. Den positiva bestämmelsen, att just den utbrutna jordbruksjorden skulle vara tjänlig för jordbruk, vore utbytt mot svävande bestämmelser om »det med avstyckningen avsedda ändamål» och om det kunde antagas, att avstyckningen »beredde ökade utkomstmöjligheter för den jordbrukande befolkningen eller eljest vore till gagn för jordbruksnäringen i orten». Detta liksom hela strukturen och formuleringen i övrigt av denna paragraf blandade bort korten.

Första särskilda utskottet anförde i sitt utlåtande, nr 1, beträffande förvarande stadgande:

De uti 19 kap. 3 § föreslagna allmänna förutsättningarna för avstyckning äro avsedda att äga generell giltighet för hela landet. Denna ståndpunkt intog även 1920 års förslag och lärer intet vara att häremot erinra. Särskild lagstiftning för vissa delar av riket synes icke lämplig. Såsom lagrådet yttrat skulle ett försök att uppställa särskilda, endast för vissa landsändar gällande föreskrifter med hänsyn till förhållandenas växling i varandra ganska när-

liggande orter konsekvent leda till en snart sagt oändlig variation i bestämmelserna, vilka därigenom komme att sakna överskådlighet. Därest i stället allmängiltiga regler med en väl genomtänkt avfattning gives, torde, såsom framhållits av jordstyeckningskommissionen, inom ramen av dessa de för särskilda orter säregna intressena i fråga om fastighetsbildning kunna i varje särskilt fall tillgodoses.

På grund av vad sålunda anförts synes ett bibehållande av den s. k. norrlandska ägostyeckningslagen ej behövt; de intressen, den är avsedd att skydda, torde vara tillgodosedda genom de i paragrafen föreslagna bestämmelserna med de jämkningar däri, som utskottet kommer att föreslå.

Att på sätt i motionen nr 367 yrkas borttaga varje bestämmelse, som avser inskränkning i rätten att erhålla avstyeckning, kan ej förordas.

Mot de i paragrafens tre första stycken meddelade föreskrifter har utskottet intet att erinra.

Beträffande övriga bestämmelser i paragrafen anser utskottet, att dessa i vissa avseenden böra jämkas. Sålunda torde med hänsyn till förhållandena i Norrland och därmed likställda trakter de i början av fjärde stycket förekommande orden »som på grund av sin belägenhet och med hänsyn till förhållandena i övrigt i orten lämpligen kan nyttjas för husbehovsändamål» böra uteslutas; detta skulle innebära en icke oväsentlig skärpning i villkoren för rätt att erhålla avstyeckning å dylika trakter.

Vidare bör tillses, att man å orter med jämförelsevis ringa skogstillgång icke genom allt för stränga bestämmelser om skogstilldelning omöjliggör måhända högst önskvärda upplåtelser av jordbruk. I sådant hänseende föreslår utskottet uteslutande av orden »synnerligen» i fjärde stycket och »för bostadsändamål» i femte stycket. Utskottet vill i sammanhang härmed framhålla, att vid bedömande av frågan, huruvida ett till avstyeckning avsett område är tjänligt till jordbruk eller är att anse såsom mindre lägenhet, avseende bör fästas vid förhållandena å varje särskild ort.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Tillämpning
av gällande
bestäm-
melser.

Lantmäteristyrelsen har den 19 maj 1930 utfärdat vissa anvisningar rörande tillämpning av 19 kap. 3 § jorddelningslagen. I fråga om skogstilldelning har lantmäteristyrelsen därvid anfört bland annat:

Om till fastighet, varifrån avstyeckning skall ske, hörer skogsmark, må enligt 19 kap. 3 § fjärde stycket jorddelningslagen avstyeckningen ej ske på sådant sätt, att icke såväl stamfastigheten som avstyeckad del, en var så framt däri ingår åker, äng eller därtill odlingsbar mark av den omfattning, att fastigheten varder tjänlig till jordbruk, i mån av tillgång erhåller för dess nyttjande för sådant ändamål erforderlig skog.

Föreskriften om skogstilldelning har alltså icke avseende å fastighet för bostadsändamål.

Men även när fråga är om bildande av nya jordbruksfastigheter medgivas vissa undantag från nämnda föreskrift. Härvid må inledningsvis erinras därom, att ordalagen »i mån av tillgång» giva vid handen, att om till

hela styckningsfastigheten ej hörer mera skogsmark än som erfordras till stamfastighetens eller till en för jordbruksändamål avstyckad ägolotts husbehov, skogsmarken kan i sin helhet tilläggas endera av dessa fastigheter.

I 19 kap. 3 § fjärde stycket medges, att i ort med ringa skogstillgång må, där det för skogens bestånd prövas angeläget eller eljest skäl därtill äro, avstyckning så verkställas, att skogsmarken i sin helhet tillfaller en i förrättningen ingående jordbruksfastighet.

Slutligen må, enligt 19 kap. 3 § sista stycket jorddelningslagen, föreskriften om skogstilldelning ej heller utgöra hinder för avstyckning av mark för tillgodoseende av behov av mindre lägenheter eller för beredande av plats för industriell anläggning eller därmed jämförligt ändamål. Denna möjlighet att utan skogstilldelning upplåta lägenheter jämväl för annat än bostadsändamål tillkom efter hemställan av vederbörande riksdagsutskott, som därvid åberopade, att man å orter med jämförelsevis ringa skogstillgång icke borde genom alltför stränga bestämmelser om skogstilldelning omöjliggöra måhända högst önskvärda upplåtelser av jordbruk.

§ § Sedan förrättningsmannen prövat frågan, huruvida såsom villkor för tillstånd till sökt avstyckning erfordras fördelning av styckningsfastighetens skogsmark mellan stamfastigheten och avstyckad ägolott, har han vidare, i händelse dylik fördelning skall äga rum, att bedöma huru stor del av skogsmarken, som bör tilläggas vardera fastigheten.

I lantmäteristyrelsens tryckta meddelanden har tidigare framhållits, att till husbehovsvirke bör, där ej särskilda förhållanden annat föranleda, hänföras virke till bränsle, för uppförande och underhåll av nödiga byggnader, hägnader, hässjor, broar, till täckdikning och slöjd.

Vid beräklandet av den årliga virkeskvantitet, som erfordras för att tillgodose en brukningsdels behov av husbehovsvirke, är i första hand att taga hänsyn till dels de klimatiska förhållandena och dels storleken av brukningsdelens inägojord.

Enligt en sakkunnigutredning har den årliga virkesförbrukningen till husbehov för gårdar med intill 5 hektar odlad jord uppskattats till ungefär följande belopp i *fast mått*:

i övre och inre Norrland	45 à 50 kbm.
i mellersta Norrland och norrländska kustlandet.....	40 » 45 »
i södra Norrland och Dalarna	25 » 30 »
i Bergslagen	15 » 20 »
i södra Sverige	10 » 15 »

Dessa siffror synas emellertid vara väl låga för att läggas till grund för skogstilldelning vid avstyckning i mellersta och södra Sverige. Därest med husbehovsvirket skall kunna tillgodoses uppvärmning av någorlunda tillfredsställande bostadsutrymmen, lärer böra räknas med en årlig minimikvantitet av 12 à 15 kbm. för Götalands kustlandskap samt för Gotland och Öland. För de inre delarna av Götaland samt för Svealand med undantag

av dels övre Värmland dels västra och norra delarna av Dalarna bör räknas med en årskvantitet av 20 à 25 kbm. För nu nämnda delar av Värmland och Dalarna, för södra Norrland och norrländska kustlandet kan det årliga husbehovsvirket i allmänhet skattas till 25 à 35 kbm. För övriga delar av Norrland måste räknas med en något högre genomsnittssiffra med en maxigräns vid 40 à 45 kbm.

Nu anförda siffror hava avseende å brukningsdelar med en areal åker eller däremot svarande inägojord upp till 5 hektar. Vid större brukningsdelar måste givetvis räknas med högre siffror. En någorlunda god utgångspunkt för beräkningen av årskvantiteten husbehovsvirke torde erhållas, om den för en brukningsdel om 5 hektar beräknade kvantiteten ökas med ungefär 5 % för varje hektar åker eller däremot svarande inägojord över 5 hektar.

Ovan anförda siffror äro blott ungefärliga genomsnittssiffror, som i de särskilda fallen kunna bära jämkas såväl uppåt som nedåt.

Utskottet.

Lagbestämmelser om skyldighet att vid styckning av jordbruksfastighet tilldela det frånstyckade området skogsmark hava för rikets norra delar funnits sedan början av 1900-talet. Bestämmelserna hava därefter undan för undan erhållit vidgat giltighetsområde och från och med 1928 års ingång hava föreskrifter i ämnet gällt för hela landet. De skäl, som föranledde bestämmelsernas införande, voro av jordbruksteknisk och social art, i det man ville dels skapa trygghet för de nybildade jordbrukens ekonomiska bärighet, dels göra ägarna av de frånstyckade områdena oberoende av skogsägande grannar.

Enligt utskottets förmenande hava motionärerna icke anført skäl, som kunna föranleda utskottet att, så kort tid efter det ifrågavarande föreskrifter genomförts för riket i dess helhet, förorda utredning om deras ändring.

Utskottet vill emellertid erinra, att bestämmelserna om skogstilldelning vid avstyckning ur vissa synpunkter torde bliva föremål för övervägande av de sakkunniga, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 december 1930 tillkallats för att verkställa utredning om vissa sociala jordfrågor. Dessa sakkunniga skola nämligen till behandling upptaga, bland annat, frågorna om de ekonomiska förutsättningarna för bärighet av mindre jordbruk och rörande ökade möjligheter för lantarbetare m. fl. att erhålla egna jordbruk.

På grund vad i ärendet anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 mars 1931.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman, von Geijer**, *Frändén**, *Lindhagen, Gustaf Tamm, Norman, Olof Carlsson** och *Granström**;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar*, *Hage, Johanson* i Halla-
gården, *Petersson* i Lerbäcksbyn, *Aronson, Pettersson* i Hällbacken*, *Björnberg** och
*Ljung**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *von Geijer, Frändén, Tamm, Petersson* i Lerbäcksbyn, *Aronson, Björnberg* och *Ljung*, vilka hemställt,

att riksdagen ville, i anledning av motionen, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning — eventuellt genom de sakkunniga, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 december 1930 tillkallats för att verkställa utredning om vissa sociala jordfrågor — huruvida och på vad sätt sådan ändring av 19 kap. i lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet må äga rum, att avstyckning av jordbrukslägenhet i vissa särskilda fall får ske även utan samtidig tilldelning av skog från stamfastigheten.